

unutar raznih denominacija. Urednici i autori su se iskreno pozabavili greškama u pentekostnom misijskom pokretu, ali ipak možemo naučiti mnogo iz njihove osnažene i gorljive želje za donošenjem evanđelja Isusa Krista svijetu.

Filip Grujić

Preveo s engleskoga Davor Edelinski

Pascal Denault

The Distinctiveness of Baptist Covenant Theology: A Comparison Between Seventeenth-Century Particular Baptist and Paedobaptist Federalism (*Svojstvenosti baptističke savezne teologije: Usporedba između federalizma partikularnih baptista i pedobaptista sedamnaestoga stoljeća*)
Birmingham, Alabama USA, Solid Ground Christian Books, 2013., 167.

U siječnju 2013. godine svjetlo dana ugledala je knjiga Pascala Denaulta, pastora reformirane baptističke crkve *l'Église évangélique de St-Jérôme*. Kao što i sam naslov daje naslutiti, djelo se bavi povijesnim istraživanjem jednog zapostavljenog, ali veoma vrijednoga teološkog pravca baptističke savezne teologije. Savezna teologija je okvir tumačenja Biblije koji koristi teološku ideju saveza kao organizacijsko načelo kršćanske teologije, a uglavnom ga se povezuje s prezbiterijanskim crkvama, odnosno crkvama koje ne krste samo one koji ispovijedaju vjeru (*kredobaptisti*), nego i djecu (*pedobaptisti*).

Međutim, malo je poznato da su partikularni (kalvinistički) baptisti sedamnaestoga stoljeća razvili vlastiti pravac savezne teologije (također poznate kao *federalizam*), koji je uglavnom vjerno pratio obrise glavne struje federalizma, ali s izmjenama koje su se u velikoj mjeri odrazile na njihovu ekleziologiju, a pogotovo na njihovu teologiju krštenja. Ovi baptistički pastori i teolozi smatrali su kako njihova struja savezne teologije ne osigurava samo ispravno shvaćanje ekleziologije i pitanja tko treba primiti sakrament krštenja – odnosno, „Tko je u savezu?“ (str. 6) – nego i služi kao prijateljski korektiv glavnoj struji federalizma, korektiv za koji su smatrali da puno prirodnije izvire iz proučavanja Svetoga pisma.

U samome uvodu u ovo djelo, Denault objašnjava terminologiju, a zatim nas ukratko uvodi u vodeće proponente pedobaptističke i kredobaptističke savezne teologije. Tako među ovim prvima ističe, na primjer, Williama Amesa, Hermana Witsiusa, Samuela Pettoa i Francisa Turretina, a među baptistima Johna Spilburyja, Johna Bunjana, Nehemiaha Coxa i Benjamina Keacha. Vjerojatno najzanimljiviji potez autora jest svrstavanje možda najpoznatijeg puritanskog teologa, Johna Owena, koji je najprije bio prezbiterijanac, a zatim kongregacionalist pe-

dobaptističkih uvjerenja, među teologe koji predstavljaju baptistički federalizam. Prema autoru, razlog tomu je sazrijevanje Owenove misli, tako da njegova savezna teologija u tolikoj mjeri poprima obrise baptističke, da je činjenica da se Owen držao pedobaptizma „nevažna“ (str. 20). Naprotiv, baptistički federalisti su smatrali da je „Owen, nesvjesno, uništavao prezbiterijanski federalizam u svojim spisima“ (str. 21).

Prvo poglavlje (str. 27-33) uvodi nas u *Savez utemeljen na djelima*. „Puritanci su smatrali kako prisutnost obećanja i prijetnje koji slijede zapovijed u Postanku 2,16-17 ukazuje kako se ne radi o jednostavnom zakonu, nego o savezu“ (str. 27) između Boga i Adama. „Savez utemeljen na djelima je funkcionirao na jednostavnim načelima: u slučaju da je Adam poslušao, on i njegovo potomstvo zadržali bi život i to bi ih zapečatilo u pravednosti, ali njegova neposlušnost obilježila je ulazak smrti u svijet. Pad je Adama i sve njegovo potomstvo stavilo pod osudu“ (str. 28). I prezbiterijanski i baptistički federalisti slažu se o naravi i funkciji Saveza utemeljena na djelima, međutim razilaze se u pogledu odnosa između Saveza utemeljena na djelima i Staroga saveza. Pedobaptisti su Stari savez smatrali administracijom Saveza milosti, odnosno vjerovali su da Savez milosti ima dvije administracije: Stari i Novi savez. Baptisti su, s druge strane, držali da su Stari i Novi savez jedan prema drugome suprotstavljeni i da se razlikuju ne samo u razini milosti, nego i u samoj biti i vrsti. Prema Denaultu, „Pedobaptisti su smatrali kako se izraz ‘prokletstvo zakona’ odnosi izravno na Savez utemeljen na djelima, a baptisti da se odnosi na Savez utemeljen na djelima, ali u obliku koji je ponovno potvrđen u Starome savezu“ (str. 32).

Drugo poglavlje (str. 35-97) upušta se u analizu *Saveza milosti*. Autor objašnjava da je „Savez milosti, u reformiranoj perspektivi, savez koji pregrupira sve spašene ljude svih vremena od postanka svijeta do posljednjeg suda. Svi oni koji su primatelji Božje milosti bili su dionici Saveza milosti“ (str. 35). Kako bismo bolje shvatili implikacije Saveza milosti, Denault daje primjer socijanaca, koji nisu vjerovali da su se ljudi u oba Zavjeta spašavali vjerom u Krista, odnosno vjerovali su kako starozavjetne žrtve nisu samo tipološki ukazivale na Krista, nego su same po sebi čistile ljude od grijeha (str. 36-37). Zbog toga se u reformiranim krugovima stvorio „naglasak na jedinstvu i kontinuitetu Saveza utemeljena na milosti od protoevanđelja do njegova upotpunjenja u Kristovoj smrti i uskrsnuću“ (str. 37). Savezi s Abrahamom, Mojsijem i Davidom smatrani su tek različitim administracijama Saveza milosti objavljenoga Adamu i Evi u Postanku 3,15.

Pedobaptisti su tako čvrsto držali svoj model jednoga saveza pod dvije administracije, a pritom su razlikovali administraciju saveza od supstance saveza. Drugim riječima, netko može biti u Savezu milosti, ali istovremeno biti isključen iz supstancije toga Saveza. Razlikovanje između administracije i supstancije do-

zvoljavalo je prezbiterijancima da priznaju da se u Savezu utemeljenu na milosti mogu nalaziti dvije vrste ljudi: „oni koji su nanovo rođeni i oni koji nisu nanovo rođeni“ (str. 49). Naravno, to je značilo da Savezu formalno pristupaju ne samo oni koji zbilja *vjeruju*, nego i njihova djeca (premda su baptisti postavili pitanje zašto onda Novom savezu ne pristupaju i sluge i robovi vjernika, kao što je bio slučaj sa Starim savezom!?).

Unatoč neslaganju vezano uz narav Saveza milosti, Denault piše da su partikularni baptisti uvijek željeli sačuvati jedinstvo sa svojom pedobaptističkom braćom (str. 55), što je bilo otežano činjenicom da su zbog krštavanja isključivo vjernika i razlika u pristupu Savezu ovima baptisti bili previše nalik na socijance, anabaptiste i arminijance (str. 38). Zbog toga su se i baptisti trudili naglasiti jedinstvo Saveza milosti u oba Zavjeta (str. 56) u pogledu supstancije spasenja, koja je u oba Zavjeta bila ista (str. 57). Unatoč tome, baptisti su odbacili prezbiterijanski model Saveza milosti kao jednoga saveza pod dvije administracije, te su iznijeli vlastiti. Pod tim vlastitim modelom tvrdili su kako „prije dolaska Novoga saveza Savez milosti nije bio formalno dan, nego samo naviješten i obećan (objavljen)“ (str. 62). Drugim riječima, za razliku od prezbiterijanskog federalizma koji bismo mogli sažeti kao „*jedan savez pod dvije administracije*“, baptistički federalizam bi glasio: „*jedan savez progresivno objavljivan i formalno zaključen pod Novim savezom*“ (str. 63, naglasak u izvorniku). Štoviše, baptisti su vjerovali da je Novi savez predstavljao ostvarenje obećanja, odnosno, ostvarenje Saveza milosti (str. 63). To ih je dovelo do drukčije hermeneutike i do drukčijih teoloških pojmova. Po pitanju hermeneutike, baptisti su smatrali kako njihov sustav savezne teologije dozvoljava Pismu da tumači Pismo, dok su pedobaptisti „prekršili to pravilo tumačeći biblijske saveze na temelju teološkog koncepta a ne na temelju objave“ (str. 79). Za razliku od pedobaptista koji su bili previše kruti u svojoj teologiji, baptisti su imali fleksibilnost koja im je omogućavala da budu uravnoteženi u svojoj teologiji i u odnosu na pedobaptiste i u odnosu na socinijance (str. 82). Po pitanju teologije, koja je prirodna posljedica hermeneutike (str. 83), baptisti su smatrali kako postoji samo jedna kategorija ljudi u Savezu milosti – nanovo rođeni vjernici – a tako i samo jedan način ulaska u Savez, kroz vjeru, koja je jedina „vrijedila za ulazak u Savez milosti“ (str. 85). Druga teološka posljedica baptističkog modela odrazila se na njihovo shvaćanje učinkovitosti milosti u Savezu milosti. Smatrali su da članovi Saveza milosti ne mogu ne završiti u vječnoj slavi (str. 89). Pedobaptisti su pak vjerovali da nisu svi članovi Saveza milosti izabrani za spasenje. To je baptistima predstavljalo problem, jer u tome slučaju „učinkovitost milosti spasenja nije mogla doseći sve ljude u Savezu čak ni ako su ti ljudi imali Krista kao svoga posrednika,“ jer je „Kristova smrt dosegala sve članove saveza, ali je njezina spasonosna učinkovitost ograničena samo na izabrane“ (str. 91). Nasuprot toga, baptisti su, zajedno sa svojim nesvjesnim pedobaptističkim

saveznikom, Johnom Owenom, smatrali da je „Novi savez sklopljen isključivo s onima koji su učinkovito i u svoje vrijeme učinjeni dionicima njegove milosti“ (str. 93, autor citira djelo Johna Owena, *An Exposition of Hebrews 8:6-13*, str. 303). Na kraju, baptisti su držali da je Savez milosti stoga u potpunosti bezuvjetan (str. 96).

U trećem poglavlju (str. 99-143) Denault se osvrće posebno na *Stari savez*, koji se odnosi na Sinajski savez. Glavno prijeporno pitanje između prezbiterijanaca i partikularnih baptista u sedamnaestom stoljeću vezano uz Stari savez ticalo se pitanja njegove naravi. Dok su pedobaptisti uglavnom držali da je Stari savez zapravo prva administracija Saveza milosti, baptisti su smatrali da je Stari savez u svojoj naravi bio savez utemeljen na djelima, koji je postojao „paralelno i istovremeno sa Savezom milosti“ (str. 102). To su smatrali na temelju činjenice da se u Starom savezu poslušnost smatrala uvjetom za obećanu baštinu, dok je u Savezu milosti poslušnost uvijek posljedica blagoslova primljena kroz savez, što ga čini bezuvjetnim (str. 103). Naravno, time baptisti nisu nijekali da je Stari savez u sebi sadržavao djela Božje milosti i dobrohotnosti (str. 106). No razlika između Novoga saveza kao Saveza milosti i Staroga saveza bila je u tome što u Novome Bog daje ono što naređuje (str. 109) i tako „učinkovito proizvodi spasenje u svim svojim članovima, jer je bezuvjetan“ (str. 110).

Sljedeće se autor bavi pitanjem Saveza s Abrahamom, kojega pedobaptisti također smatraju savezom milosti, jer su u njemu dana obećanja blagoslova koja su se ispunila u Novom savezu. Baptisti u tome ističu narav Saveza milosti, prema kojoj je Abraham primio obećanje koje mu je objavilo Savez milosti, ali je isti bio *zaključen* tek u Novome savezu (str. 116). Oni su dalje isticali dualističku narav onih koji su pripadali savezu s Abrahamom. Njihov glavni odlomak bio je Galaćanima 4,22-31, iz kojega su baptisti poput Nehemiaha Coxa izvukli zaključak kako Abraham nije imao jedno miješano potomstvo (obraćeni i neobraćeni), nego dva različita potomstva koja su oba bili primatelji dva različita obećanja (str. 120). Istu stvar vidimo i u Savezu s Mojsijem, koji je bio „progresija saveza obrezanja“ (str. 129). Prema partikularnim baptistima, svrha Saveza s Mojsijem bila je trostruka: (1) sačuvati mesijansku lozu i Savez milosti; (2) tipološki ukazivati na Krista; (3) vezati sve uz grijeh kako bi jedini način pridobivanja obećanja bila vjera u Krista (str. 130). Štoviše, za baptiste je od izrazite važnosti bila narav Staroga saveza kao Saveza utemeljena na djelima i zbog toga što su smatrali da on postoji „ne zato kako bi Izrael putem istoga tražio život, nego kako bi ga Krist ispunio“ (str. 139). Drugim riječima, „Bog je, stoga, ponovno potvrdio Savez djela u još jednom savezu, što je omogućilo da pravedna osoba postane zamjena za grješnike“ (str. 140), što je Kristu pružilo „savezni okvir za postizanje otkupljenja“ (str. 143).

Pascal Denault svoje posljednje poglavlje (str. 145-154) posvetio je *Novome*

savezu. Ovo kratko poglavlje gotovo se u potpunosti bavi idejom kako baptistička savezna teologija naglašava *novinu* Novoga saveza, za razliku od prezbiterijanaca koji zapravo „nisu vjerovali da je Novi savez bio nov.“ Glavna razlika između Staroga i Novoga saveza ticala se uvjetnosti Staroga i bezuvjetnosti Novoga. „Ispred obećanja Staroga saveza prethodilo je „ako,“ što ga je činilo uvjetnim o čovjekovoj poslušnosti, dok su obećanja Novoga saveza obilježena božanskim monerizmom“ (str. 148). Štoviše, okosnica bezuvjetne naravi Novoga saveza ticala se činjenice što je Krist ispunio uvjete Saveza utemeljena na djelima potvrđena u Starom savezu. „Dakle, Novi savez bio je bezuvjetan za sve njegove članove, ali ne i za njihova posrednika: Krista“ (str. 149). Nadalje, Novi savez obećava da će svi njegovi članovi „sudjelovati u suštini Saveza milosti“ (str. 153). Ta suština Saveza milosti odnosila se na tri blagoslova: „Zakon upisan u srcima (novo rođenje), osobna i spasonosna spoznaja Boga i oproštenje grijeha“ (str. 153). Štoviše, Bog se pobrinuo da izrazi kako ta suština neće biti baština samo dijela njegova naroda, nego sviju u Jeremiji 31,34: „I neće više učiti drug druga ni brat brata govoreći: ‘Spoznajte Jahvu!’ nego će me svi poznavati, i malo i veliko – riječ je Jahvina – jer ću oprostiti bezakonje njihovo i grijeha se njihovih neću više spominjati.“

Na kraju, možemo zaključiti kako je knjiga Pascala Denaulta važan doprinos razvoju suvremene protestantske teološke misli. U vrijeme kada se prezbiterijanska savezna teologija prepire oko sličnih pitanja o kojima govori ova knjiga (Kline vs. Murray/Gaffin), dispenzacionalistička teologija postaje sve progresivnija, a svjedoci smo i nastanka takozvane *nove savezne teologije*, nije na odmet zaviriti u povijesne spise partikularnih/reformiranih baptista (među kojima, između ostalog, nalazimo i Charlesa Spurgeona) u nadi da ćemo pronaći već razrađene odgovore na suvremena pitanja, svjesni kako „nema ništa novoga ispod sunca“.

Miroslav Balint-Feudvarski

Cornelius Platinga JR.

Reading for Preaching: the preacher in conversation with storytellers, biographers, poets, and journalists

William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 2013., 133 str.

Put do čovječjeg srca ekspedicija je u potrazi za smislom života. Zato se pred mnogim kršćanskim propovjednicima uvijek iznova nameće zadatak kako iskopati dragocjene bisere i podijeliti ih sa svojim slušaocima. Dotaknuti slušaoca u dubinu duše, uzdrmati mu duh, probuditi interes, identificirati ono što ga zaoku-